

R. T. 1931

CARI DINTRE ERETICI

ȘI SCHISMATICI VOR PUTEA FI PRIMII ÎN SĂNUL BISERICII ORTODOXE: a) PRIN BOTEZ, b) PRIN MIR-UNGERE ȘI c) PRIN „LIBELOS PISTEOS?”¹

1. SCURT ISTORIC.

Mântuitorul a poruncit apostolilor: „Mergând învățați toate popoarele, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh” (Mat. 28, 19). Ucenicii lui Ioan Botezătorul, cari aveau un botez, dar în numele lui Ioan, sunt botezați de Apostolul Pavel în numele Sf. Treimi.

Prima ceartă pentru rebotezare se ivește pe la sfârșitul veacului IV. Bisericile din Asia-mică, Egipt și Africa nu recunosc nici un botez din afară de Bisericii și-i botează din nou pe toți ereticii și schismaticii ce se întorc în Biserică. Biserica din Roma, dimpotrivă, recunoaște ca valid botezul săvârșit în afară de Biserică. Disensiunea aceasta durează până la Sinodul I. ecumenic. Sinodul acesta nici nu respinge orice botez din afară de Biserică, cum făceau Bisericile din Asia-mică, Egipt și Africa, nici nu recunoaște botezul tuturor ereticilor, ci recunoaște botezul Novațianilor (can 8) și respinge pe al adeptilor lui Paul din Samosata (can. 18), fără nici o motivare. Motivarea o dă Sinodul II. ecumenic care înșira alături de Novațieni și alături de Pauliceni încă câteva feluri de eretici. În can. 7 Sinodul acesta hotărăște ca Arlenii, Maccdonienii, Sabatienii (o specie de Novațieni), Novațieni, Quartodecimanii și Apolinariștii să fie primiți prin Sf. Mir, iar Eunomianii „cari se botează cu o singură cufundare”, Montaniștii și Sabelianii, cari reduc Sf. Treime la o singură persoană, să fie botezați din nou. Motivul sau criteriul împărțirii acesteia în două grupe se vede aci clar: la

¹ Temă tratată în vederea prosinodului ecumenic ce se va aduna la vară în sf. Munte.

prima grupă aparțin eretici cari deși nu învăță corect despre Sf. Treime, totuși n'o resping cu totul; la a doua aparțin ereziile cari alterează până la antitrinitarism învățătura despre Sf. Treime, dintre cari mișii, Eunomianii, manifestă greșala lor și în botezul printr'o unică cufundare.¹ Sinodul trulan observă acelaș criteriu repetând în can. 95 dispoziția aceasta și adăugând la prima grupă pe Nestorianii, Eutihieni și Severieni: iar la a doua pe Manihei, Valentinieni și Marcioniști.

Lucrurile se complică puțin dela 1054 incoace. Mihail Cerularie botează din nou pe Catolici ca fiind botezați numai printr'o cufundare. Exemplul lui e urmat și de alții după el.² Nu însă de toți. Uneori erau primiți numai prin mir alteori chiar numai prin abjurarea credinții.³ În 1484 într'un sinod din Constantinopol se promulgă o acoluție specială pentru primirea Catolicilor prin mir-ungere. Aceasta se observă până în 1755 când patriarhii orientali decretează ca toți ereticii — inclusiv Catolicii — cari revin la ortodoxie să fie rebotezați. Această procedură datează în ortodoxia greacă până azi. Sunt primiți însă uneori prin hotărâre sinodală Latini și Protestanți prin simplă mir-ungere. Luteranii și Calvinii au fost supuși acelorași condiții ca și Catolicii.

În Biserica rusă până la 1667 Catolicii se rebotezau, iar de atunci numai se mirnesc dacă n'au fost confirmați, iar de-au fost confirmați fac numai mărturisire de credință. Luteranii și Calvinii erau rebotezați până la 1718, de-atunci se primesc prin mir-ungere.⁴

Biserica română are o rânduială proprie pentru primirea Catolicilor și alta pentru Luterani, Calvinii, Armeni și pentru „alții ce sunt desbinați dela Biserica noastră” ungându-i și pe primii și pe ultimii cu Sf. Mir, dar rebotezându-i. Dar cum spune Evhologhiul dela București 1926 pag. 541, „se cuvine a boteza

¹ Mitropolitul Calcedonului, Agatanghel, în „Υπόμνημα περί του κυριους του βαπτισματος των αιρετικων και των σχισματικων” [Referat despre validitatea botezului ereticilor și schismaticilor, în 'Εθνοδοξία, organul patr. din Constantinopol, Iunie 1931, pg. 352. Referatul e scris tot în vederea prosinodului ecumenic].

² Idem op c. p. 355.

³ M. Jugie, Theologia Dogmatica Christianorum orientalium vol. III, p. 108—9.

⁴ M. Jugie: ibidem.

din nou pe orice după ritualul lor nu se botează în numele Sf. Treimi... ca Sociniani și alții". Stabilește cum vedem același criteriu pe care l-au stabilit sinoadele ecumenice și Mântuitorul.

2. EXPLICAȚIILE CE SE DAU ACESTEI DEOSEBIRI DE ATITUDINE.

Cum vedem dela 1054 până azi, privitor la botezul ereticilor există aceeași disenzune între diferitele Biserici locale, care exista înainte de Sinodul ecumenic. Unele Biserici recunosc botezul unor eretici, altele nu. Mai mult chiar, una și aceeași Biserică a recunoscut într-o vreme botezul unor eretici, în altă vreme nu.

Deosebirea aceasta de atitudine o explică unii teologi (mai ales cei ruși, dar și unii dintre greci), după teoria apuseană, că botezul săvârșit cu apă și în numele Sf. Treimi este în sine valid chiar acordat în afară de Biserica ortodoxă. Alți teologi (dintre cari mai ales cei greci ca: Andritsos, Diobuniotis, Hrisostom Papadopoulos etc.) cred dimpotrivă că toate botezurile din afară de Biserică, fără excepție, sunt în sine nevalide, dar Biserica poate face din condscendență (așa zisa economie), când interesele ei o cer, valide, botezurile săvârșite în apă și în numele Sf. Treimi, alteori însă e mai riguroasă și nu le face ulterioar valide, ci rebotează pe ceice vin la sânul ei. Cei din urmă resping prima teorie, pe motiv că dacă botezul oarecărei erezii ar fi valid în sine, Biserica ortodoxă ar trebui să-i recunoască validitatea și n'ar mai avea libertatea de a uza sau nu de economie.¹

Dar noi punem întrebarea: de ce, dacă în general nici un botez extern nu e valid și Biserica îl poate face valid, mărginesc acești teologi această putere a Bisericii numai la botezurile săvârșite în apă și în numele Sf. Treimi? Nu există nici un motiv care să împiedece Biserica să facă valid și orice altfel de botez, chiar și pe cel spiritual. Apoi prima teorie nu implică în sine necesitatea ca Biserica să actualizeze totdeauna Harul unui botez extern.

Noi credem că prima teorie, cu adăusul că Harul unui botez valid din afară de Biserica poate fi actualizat numai când vrea

¹ Hr. Andritsos, Dogmatica bisericii ortodoxe răsăritene, în trad. rom. p. 324-9 și M. Jugie op. c. 117 urm.

Biserica ortodoxă, este în stare să explice și să justifice varietatea de procedură a Bisericilor ortodoxe față de botezurile în apă și în Sf. Treime din afară de ea.

3. CONCLUZIA.

Astfel, în baza acestei teorii, că botezurile în apă și în numele Sf. Treimi din afară de Biserică sunt după natură valide, dar actualizarea Harului din ele se realizează numai dacă și când vrea Biserica ortodoxă, — dar și în baza teoriei economiei care încă se vrea limitată numai la botezurile în apă și în numele Sf. Treimi — Biserica ortodoxă poate azi să unifice atitudinea sa față de botezurile străine, dacă interesele ei o cer, după aceeași criteriul pe cari le-au stabilit și sinoadele ecumenice: să primească în sânul său fără botez pe toți membrii erezilor cari au fost botezați în apă și în numele Sf. Treimi (e și condiția pusă de Mântuitorul); dintre aceștia să fie unși cu Sf. Mir aceia cari n'au primit încă această Sf. Taină, fie din motive de vârstă (catolici tineri), fie pentru că n'au Taina mirului și a preoției. Ceilalți să dea numai o mărturisire scrisă de credință. Adecii: a) vor fi botezați cei cari au un botez spiritual și antitrinitar; b) vor fi numai miruiți ceice n'au fost miruiți sau n'au Mirul și preoția ca Taină; c) vor fi primiți cu *libelos piteos* cei cari au botezul material-trinitar, au fost miruiți și au Mirul și preoția ca Taină.

Cam aceasta și este practica actuală în toate Bisericile ortodoxe, afară de cea greacă. De aceea ne era teamă până acum că viitorul prosinod se va lavi în voința sa de unificare a acestei practici, de rezistența Bisericii grecești. Iată însă că mitropolitul Calcedonului Agatanghel, încredințat de Prea Fericitul patriarh al Constantinopolului să studieze această temă tot în vederea prosinodului, ajunge la aceeași concluzie (vezi art. cit.) Avem, de aceea, toată speranța, că prosinodul ecumenic va putea soluționa chestiunea aceasta în sensul de mai sus.

Dr. D. STĂNILIOAE.

